

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקל"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מוצאי זאת חנוכה, ה'תשל"ד

יוצא-לאור לזאת חנוכה, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

ומובן גם שכשם שבבתי-כנסיות לא מדקדקים בזמן ההדלקה, ובלבד שתהי' קשורה עם תפלה, שהיא במקום עבודה⁸⁷ — הנה עד"ז (בבחי' "קלקלתן זוהי תקנתן"⁸⁸) יש מקום שב"מקדש מעט" יהיו דולקים שמונת הנרות אפילו באמצע היום, עד לסיומו של חנוכה, ואדרבה: כיון שתיכף מסתיים ענינו של חנוכה כפי שהוא בגילוי, מודגשת יותר החביבות "לחטוף" עוד כמה דקות כדי להסתכל על הנרות ולשמוע מה שהם מספרים (כלשון רבינו נשיאנו בשם אבינו⁸⁹).

ולכן: מצד המחשבה שהשעה צריכה לכך ש"הוי' יגי' חשכ", שכבר יסתיים חושך הגלות, ותהי' "אתחלתא דגאולה", ולאח"ז גאולה אמיתית ושלימה, ושלמה במילואה, ובאופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"⁹⁰ — היתה ההצעה והבקשה וההפצרה בכל לשון של בקשה, שיאספו רבים מִישראל [עיקר הכוונה היתה בנוגע לילדי ישראל, אפילו שלא הגיעו לבר-מצוה או בת-מצוה, אלא שנוסף אליהם יהיו גם עשרה מישראל, כדי שיהי' זה "דבר שבקדושה"⁹¹], וידליקו הנרות בלי ברכה, ויספרו להם אודות הענין דחנוכה, ולעשות זאת בכל ה"שטורעם", ובשמחה ובטוב לבב, ובאופן של "פרסומי ניסא".

וענין זה הוא בדוגמת האמור לעיל (ס") אודות היתרון שבמוצאי חנוכה, שאז היא ה"בחינה" עד כמה פעל הענין דחנוכה, ועד"ז בימי חנוכה עצמם, במשך הזמן שבין הדלקה לחברתה, שבשעות אלו אי אפשר להדליק נרות חנוכה בברכה, ואעפ"כ מחפשים עצות ודרכים והסברות ודרכים להוסיף באור, עד לאופן ד"יגי' חשכ".

*

יב. האמור לעיל נתן לי הסבר על ענין שהתייגעתי עליו זמן רב: מהו הענין של נר ה' דחנוכה? — כידוע שאצל חסידים, ואפילו אצל אלו שאינם חסידים, עושים ממנו יום מיוחד מבין שמונת ימי חנוכה. בבית רבי⁹² מובא, שיש מסורת שבו נשתחרר רבינו הזקן מהמאסר שני — שהרי נוסף על המאסר בשנת תקנ"ט, שלאחריו היתה הגאולה ב"ט כסלו, הי' מאסר נוסף בשנת תקס"א (אמנם לא חמור כ"כ, אבל בכל זאת מאסר), ויש אומרים שהשחרור ממאסר זה הי' בה' חנוכה, ומאז חוגגים נר ה' דחנוכה.

90) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

87) ראה ברכות כו, א"ב.

91) ח"א רפי"ט בהערה א. וראה סה"ש

88) ע"ד שבת פ, ב (ועוד): קילקולו זהו

תורת שלום ע' 84.

תיקונו.

89) סה"ש תש"ו ע' 22.

אבל זוהי רק העברת השאלה ממקום אחד לשני: העובדה שהשחרור מהמאסר השני הי' בנר ה' דחנוכה, דורש ביאור (יותר, או עכ"פ) באותה מדה כמו הענין שחוגגים את נר ה' דחנוכה יותר משאר ימי חנוכה — שהרי אם כל הענינים בעולם הם בהשגחה פרטית⁹², הרי בודאי שהגאולה מהמאסר השני ביום מסויים (ובפרט שנקבע לאח"ז במנהג (כו"כ מ) ישראל במשך הדורות) אינו באקראי ח"ו.

ואין זה ענין שמבואר רק בחסידות (שגם היא ברת-סמכא...), אלא זוהי גמרא מפורשת⁹³: "מגלגלין זכות ליום זכאי", והיינו, שה"זכות" קשורה עם יום זה, אינה בדרך מקרה, אלא זהו סימן שיום זה הוא "יום זכאי". וא"כ, נשאלת השאלה מהי ה"זכות" של ה' חנוכה מכל שאר ימי חנוכה, שבגלל זה הי' אז השחרור של רבינו הזקן מהמאסר השני? ובכן: יכולים לומר בזה ענין ע"פ קבלה, אבל, כיון שלא מצאתי זאת בשום מקום, הנני מתיירא להתערב בו; אבל יש גם מה שיכולים לומר בזה ע"ד הפשט, כדלקמן.

יג. ויובן ע"פ המבואר לעיל (ס"ג ואילך) שנקודת הענין של חנוכה הוא "יג" חשכי", היינו, שיש ענין שלכאורה אינו שייך כלל לאור, ויתירה מזה, זהו ענין שמנגד לאור ("חשכי"), ושם פועלים אור נוסף, שהרי אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שהדליקו את המנורה בביהמ"ק השני לאחר נס חנוכה, הדליקו גם נרות חנוכה בפ"ע, כך, שניתוסף דבר חדש בענין האור, ועד ש"הנרות הללו אין בטלין לעולם"; ובענין זה יש יום א' בחנוכה שהוא מיוחד משאר ימי חנוכה.

ובהקדמה:

החידוש של שבת לגבי ששת ימי החול — שכל שבת הוא בדוגמת "שבת בראשית", וכל ששת ימי החול הם בדוגמת ששת ימי בראשית — מצינו בפירוש בחומש (תושב"כ), שבכל הימים נאמר "ויהי ערב (שבו הי' חושך) ויהי בוקר" (שבו הי' אור), מלבד בשבת שבו לא נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר", ואיתא במדרש⁹⁴ שבשבת אכן לא הי' חושך.

ומזה מובן, שעיקר החידוש של חנוכה ("יג" חשכי") הוא — לא בשבת (שבו אין ענין של חושך) שבימי חנוכה, אלא דוקא בימות החול שבימי חנוכה.

93 תענית כט, א. וש"נ.
94 ב"ר פ"א, ב. פי"ב, ו. ועוד.

92 ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך.
וש"נ.

ובזה גופא יש חידוש גדול יותר — כשיש יום בחנוכה שלעולם לא יחול ביום השבת, שיום זה רחוק יותר מיום השבת (שבו אין "ערב", חושך), שלא זו בלבד שבקביעות מסוימת חל בימות החול, ולא בשבת, אלא לעולם אינו חל בשבת, כי אם בימות החול.

ובכן: איזה יום בחנוכה אינו חל לעולם בשבת? — נר ה' דחנוכה, שהרי איתא בסידורו של רבינו הזקן⁹⁵ שר"ח כסלו יכול להיות בשבת ימי החול, אבל לא ביום השבת; ונר ה' דחנוכה, שחל בכ"ט כסלו, חל באות יום בשבוע כמו ר"ח כסלו.

וכיון שגם ענין זה אינו בדרך מקרה ואקראי, אלא בהשגחה פרטית, הרי זה מורה שיום זה רחוק מענין השבת, ועד שבאיזו קביעות שתהי' לא יחול ביום השבת, משא"כ שאר ימי חנוכה שיש בהם "בכח" שיהיו חלים גם בשבת, והא ראי', שבשנה קודמת או בשנה הבאה אכן חלו בשבת. ומזה מובן, שהענין דחנוכה ("יג' חשכ'") שמודגש בעיקר בימות החול שבחנוכה, הוא ביתר שאת וביתר עוז בנר ה' דחנוכה, שחל לעולם בימות החול.

יד. ועוד ענין בזה:

איתא בקבלה⁹⁶, והובא בחסידות בלקן⁹⁷, שג' הימים טובים פסח שבועות וסוכות הם כנגד חג"ת, וחנוכה ופורים הם כנגד נצח והוד, ובזה גופא יש ב' דעות, והמסקנא היא שמתתיהו תיקן ההוד⁹⁸.

וכיון שחנוכה קשור עם ספירת ההוד, נמצא שיום ה' דחנוכה הוא הוד שבהוד — שזהו ענינו של ל"ג בעומר⁹⁹, שקשור עם פנימיות התורה¹⁰⁰, כמו שמן (ענינו של חנוכה), כידוע שענין השמן בתורה (שיש בה מים, יין ושמן) הו"ע פנימיות התורה¹⁰¹.

[אלא שהשייכות דיום ה' דחנוכה שענינו הוד שבהוד לל"ג בעומר תלוי אם מנין פרטי הספירות בימי ספה"ע הוא מלמעלה למטה או מלמטה למעלה¹⁰² — בדוגמת "מוסיף והולך" או להיפך; כנגד "ימים היוצאים" או "ימים הנכנסים"⁵, שזהו ענין בפ"ע; ואילו ענינו המיוחד

95) ב"לוח לקביעות החדשים".

סע"ב.

96) ראה תקי"ז חדש צג, ג"ד בנצו"ז שם.

99) ראה סידור (עם דא"ח) שער הל"ג

וראה גם תו"מ ח"נ ע' 269. וש"נ.

בעומר ח"ב תמה, א ואילך.

97) דרושי ר"ה נח, א.

100) שם תמו, א.

98) ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"ד,

101) ראה אמ"ב שער הק"ש ספנ"ג

ושם קודם שער ר"ה. שער הכוונות ענין ר"ח.

ואילך. וראה גם תו"מ סה"מ כסלו ע' קפ.

הגהות שמן ששון על שה"כ דרוש חנוכה

וש"נ.

סק"ב. כנפי יונה סנ"ג, הובא בשל"ה רסב,

102)

של יום (ובמילא גם הדלקת נר) חמישי דחנוכה כפי שהוא בפשטות ובגלוי (ע"פ נגלה) — שלעולם לא יחול בשבת].

ולכן מצינו בזה דבר פלא:

אמירת מאמר חסידות בפרט ברבים, היתה בדרך כלל בשבת או ביו"ט, או בקשר למאורע מיוחד וכיו"ב.

אך מצינו בהמשך מים רבים¹⁰³, שצויין על א' ממאמרי חנוכה, שנאמר בנר ה' דחנוכה (עם היותו תמיד יום חול).

— יתכן שהסיבה לכך היא בגלל שאז היתה הגאולה מהמאסר השני, ועכ"פ דורש הדבר ביאור.

ובדרך אפשר י"ל הביאור בפשטות — שזה מתאים עם כל החידוש דחנוכה ש"הוי' יגי' חשכי".

טו. וכמדובר כמ"פ — עיקר הכוונה הוא ה"בכך" שבדבר:

כשיוצאים מימי חנוכה ונמצאים במעמד ומצב שנראה לעיני בשר שזהו בדיוק ההיפך מענין האור, שזהו היפך ענין השבת שאין בו כלל ענין החושך — הנה דוקא אז צריך "להרעיש" יותר מה"רעש" של כל ימי חנוכה!

וכאמור, ש"רעש" הוא ע"פ הפס"ד שהדלקת נר חנוכה צ"ל "על פתח ביתו מבחוץ"⁵: צריך ליקח מהענינים שהם "ביתו", ד' אמות של הלכה, ה"מקדש מעט" שלו, שעליו נאמר¹⁰⁴ "ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד מישראל"¹⁰⁵, אבל ה"בית" צריך להיות באופן שיש לו "פתח" שבו מדליק נר חנוכה, "על פתח ביתו מבחוץ", כדי להפך את העולם, עי"ז שמאיר אותו.

ועי"ז פועל ד"כליא ריגלא דתרמודאי"⁵, וממשיך את הענין ד"מטו רגלין ברגלין"¹⁰⁶ — עקבתא דמשיחא, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

טז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כי עמך מקור חיים.

* * *

יז. בהמשך להמדובר אודות "המעשה הוא העיקר",

— שבהתאם לכך הוא גם הסדר בחנוכה, שלכל לראש מתחילים עם מעשה: הדלקת הנר, שענין זה נעשה ברגעים האחרונים של היום

(103) תרל"ו — ח"ב ע'תכט (בכותרת): (105) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ל"ה (ליל ה') דחנוכה. ועוד.

(104) תרומה כה, ח. (106) זח"ב רנח, א (ובמק"מ).